

מסורת הש"ס

(א) מ"ק כ. ג' נדרים טו.
(ב) נבנל הספרים שלפניו לא נמנע שום קרי ומכיר ועמ"ש סג"ד לקמן קכ. על הגיון ענין ויחבר לו.
(ג) ז"ל ב"ר, ד' נדרים טו.
(ד) ע"ש מ"ק כ. כל הסוגיא וע"ש.
(ה) נעמיה ל: מ"ק כ. נדרים טו.
(ו) וי"ג חנוס, ו' ו' ש"צ ה.
(ז) והיו לפי כ"ל.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכדי וכו' כלס שאינו חשוב אלא: (ב) ד"ה דרגש וכו' ודומה לו נד:

מוסף רש"י

ובשמברין אותו. למלך כסאם אכל (נדרים טו). ערסא דגרא. מטה שאין שום עליה מיוחדת למלך, כמו (ישעיה סה) העורכים לגד שלחן (נדרים טו). כו. מכת"י. ובש"י נדרים טו. מי איכא מידי כו. מכלל דרגש לאו ערסא דגרא הוא (נדרים טו). דעד האידנא לא אורתביה עד השפא לא היה חשוב אותו מלך לאותביה על אותה מטה (מ"ק שם מכת"י). דעד האידנא לא אכילניה. משל אחריס. כדלמריין (מ"ק כ: אכל אכור לכסא דכסא דלשונה משל (מ"ק שם מכת"י). אינו צריך למכורה. מטה הכרעים מלמלה, אלא זוקפין עממיהו על שני כרעיו וזו (נדרים שם). ואי ס"ד ערסא דגרא. למיניה. חשונה היא כל כך (שם) אמאי אינו צריך לכפורה. ה' לא נשתנה משאל מטות אלא משאלות למלך ואין יושבין עליה (מ"ק שם מכת"י). והתניא הכופה כו'. וזו נמי הואיל ומיטה חשונה היא צריך לנפולתה. אלא שמה מיה דרגש לאו ערסא דגרא הוא (נדרים שם). מידי דהוה אמתה מיוחדת לכליה. ויחול עליה כלם, והואיל ואין שנים עליה אין צריך לנפולתה (שם טו). דרגש: מחיר קרביטין. אין צריך לזקקה אלא הוא האכל נטול קרביטין ואם טמא. קרביטין לולאת שבו (שם). קרביטין מי אית ליה. ה' לא תפקוק ליה לעולם אלא קבוע ועומד (מ"ק שם מכת"י). ה' קיי להו דלא הו' להו קרביטין, שאינה מטה שששן שרים ללא עמיהו בדרך וקבין הארוכות אפסוהי' וטולין כסן רעוהו וגם כסר פוסקין עליו טולין רעוהו כנגד רעוהו של ארוכות המטה וכסרוהו לקבין עמיהו רעוהו העור גדולות של ארוכות המטה ואחר' חופות ארוכות ככרעים וכסרוהו לפרוק מתיין קרביטין והעור נטול מאליו (מ"ק שם מכת"י). ואי: של עור ששן עליה. אכל אינה חשובה כל כך ה' היא כופה אלא זוקפה וזו, וערסא דגרא אית לה קרביטין ופליגא רש"י' בגמרא ואמר דעני כפיה כל כך שמתיר קרביטין והעור נטול מאליו לפי שם רעוהו כנגד עור ומתחין אותו בין ארוכות המטה וקבין רעוהו ככרעים וזכרין רעוהו ואמר ליה רבן שמעון מתיר קרביטין והוא נופל:

תוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי. דלילו בועז חדל לילה ופלטי שנים רבות: דורו של משה ויהושע עסקו בתורה הרבה ודורו של חזקיהו יוסף מהם כדכתיב (ישעיה י) וחזבל עול מפני שמן ואמרין צחלק (לקמן דף כד:). חזבל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בצמי מדרשות עד שצדקו מן ועד כאר שבע ולא נמלאו עם הארץ: **מחשבתו נטויה אחת.** עניינים היו: רבי יהודה אומר לעולם לפני המטה וילאוס שכן מלניו דוד שילא אחר מטתו של אבנר. ואי ס"ד נשים אחר המטה אורחיה דוד להלך עם הנשים: **במחילה להכריתו.** שהיו סבורין שמלכו היה הריגת אבנר: **ולכסוף להכריתו.** שידעו הכריתו שלא מלך דוד נהרג אבנר: **למחוס בשאול.** כדריגת נוצ עיר הכהנים: יידך לא אסוריה. אדם חשוד היה לשאול והיה לך נמחות ולפי שלא מחסו כנפול לפני בני עולה נפלת: **מכדי מחויי מחית.** והכי קאמר ידך לא אסוריה היו לא ינהגת בעמך כלס (א) חסובי אלא כלל כוחך גילית דעתך ומחית בשאול: **ששה מלכות צית דוד.** שהעמיד את איש צושת למלך ואם לא המליכו אבנר היו ממליכין את דוד ומשאלן איש צושת עד יום שמלך דוד על כל ישראל היו שמי שנים ומחלה שמי שנים לאיש צושת וחלי שנה צין מיתתו למלכות דוד ששמת שאול מלך דוד בחזרון וכתיב: **במחוס מלך שבע שנים וששה חדשים לא מלך חמש שנים צין מיתת שאול למלכות איש צושת דמינא כסדר עולם (לקמן דף ק.)** והיינו אשר מלך דוד על וגו' נמנע מלכות ישראל צטילה חמש שנים אלא חמש שנים היו צלל מלך נשמירו שמי שנים ומחלה ממלכות איש צושת למלכות צית דוד: **דרגש ערסא דגרא.** נוהגין היו לערוך מטה ושלחן צצית ולא היו משתמשין בהן כלל אלא למול הצית מונחת משום יחוס. גלה מול דומה (ב) גר גדי וסוקן (שם דף ק:). **עד השפא לאו אורטיני.** עד הנה לא ישב על אותה מיטה שהרי מונחת היא לנוי הצית: **והשפא.** דלכל הוא צעין לאותייה עלה מהיכא מיופון לן: **השפא מוולנין ליה.** משל אחריס: **אלא אי קשיא.** אדעולא לא קשיא עלה דמינא צעלמא (מ"ק דף כו.) **דרגש אין צריך האכל לכפורה:** **מחיר קרביטין.** צימי אכלו. קרביטין לולאת: **קרביטין מי אית ליה.** הלא כשאר מטות עושין אותה מטה: **גילדא.** רעוהו: **ערסא דגרא.** מטה של עור וטולין רעוהו צצפת העור סביב וכסרוהו לנטות עושין רעוהו ארוכות בארוכות המטה וכסממירין אותה הוא נופל וכן קרביטין ומס הוא עליו לכפורה שלא יתקלקל העור צלחול הקרקע שלא היו ראשי רעיו גבוהין מסיריהו למעלה. וקאמר מ"ק וזוקפו על דופן הכרעים וארוכותיו למעלה ואמר ליה רבן שמעון מתיר קרביטין והוא נופל:

תחליפא שמיה דהוה שכיח בשוקא גילדא ואמר ליה מאי דרגש ערסא דצלא א"ר ירמיה א"ר יוחנן דרגש סירוגו

כהן גדול פרק שני סנהדרין

נשים צצאת פני המטה. דכיון דשעת ער הוא ליכא למיחש להכריתו וצירושלמי פליגי איכא למלך דלמך לפני המטה לפי שגרמו מיתה לעולם ואית דנהגו לאחר המטה ואנשים לפני המטה לפי שגנאי צצות ישראל שיסתכלו בהן אנשים:

שישהא מלכות וכו'. אף על גז דדרשין (מדרש רבה פרשת ושלח) ומלכים ממך ילאו זה שאול ואיש צושת מ"מ היה יכול להתקיים צצוקס אחר ולא היה לו לשבות מלכות צית דוד שנמשח כצו על פי צצא: **שתי שנים ומחצה.** פ' צקונטרס שמלכות ישראל הייתה צטלה חמש שנה צין מיתת שאול למלכות איש צושת צ' שנים ומחלה היינו שמי שנים ממלכות איש צושת ומחלה צין מיתת איש צושת למלכות דוד ולא נהירא חדל דלמה נענש על אותה חלי שנה צצין מיתת איש צושת למלכות דוד הלא קודם מיתתו חזר אבנר ונתמלך להמליך את דוד כדכתיב (שמואל ב ג) וישלח אבנר מלאכים אל דוד וגו' ועוד דכיון דחמש שנים עמדו צלל מלך ולא המליכו את דוד א"כ למה נענש אבנר צמה שנתמחזק אחרי כן להמליך איש צושת ונהלה לו איפכא דלוחה חלי שנה הייתה צין מיתת שאול למלכות איש צושת וצאותם הימים נתחזק אבנר ודבר לכל ישראל להמליך איש צושת עד שהמליכו לסוף אותה חלי שנה ומשמת איש צושת הייתה מלכות ישראל צטלה חמש שנים עד שמלך דוד ומלכו צ' שנים ומחלה שנה דוד צצצין כדכתיב צצלא אע"ג דצלאיך קרא לא חשיב ר' ק' צ' שנים (א) היינו לפי שנצטרע כדלמריין צחלק (לקמן דף ק.) והא דלא חשיב חלי שנה זאת צצצין צטול מלכות ישראל (במלך) היינו לפי שלא הייתה סמוך לה' שנים ולא היה הצטול יחד:

שנאמר וידעו כל העם וכל ישראל כי לא היתה מהמלך להמית את אבנר דרש רבא מאי דכתיב **ויבא כל העם להברות את דוד כתיב** **להברות וקרינן להברות בתחלה להברותו ולבסוף להברותו אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נענש אבנר מפני שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ר' יצחק אמר מיחה ולא נענה ושניהן מקרא אחד דרשו ויקונן המלך אל אבנר ויאמר הכמות נבל ימות אבנר ידך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאן דאמר לא מיחה הכי קאמר ידך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאי טעמא לא מחית כנפול לפני בני עולה נפלת ומ"ד מיחה ולא נענה איתמהווי מתמה הכמות נבל ימות ידך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים מכדי מחויי מחית מ"ט כנפול לפני בני עולה נפלת למאן דאמר מיחה מ"ט איענש א"ר נחמן (א) (ברבי) יצחק ששהא מלכות בית דוד שתי שנים ומחצה: וכשמברין אותו כו': מאי דרגש אמר עולא ערסא דגרא א"ל רבנן לעולא מי איכא מידי דעד האידנא לא אותביניה והשתא מותבינן ליה מתקיף לה רבא מאי קושיא דילמא מידי דהוה אאכילה ושתיה דעד האידנא לא אכילניה ולא אשקיניה השתא הקא מוכלינן ליה וקא משקינן ליה אלא אי קשיא הא קשיא דרגש אינו צריך לכפורה אלא זוקפו ואי ס"ד ערסא דגרא אמאי אינו צריך לכפורה ליה הכופה יאת מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה מאי קושיא דילמא מידי דהוה אמתה מיוחדת לכלים דקתני האם היתה מיוחדת לכלים אינו צריך לכפורה אלא אי קשיא הא קשיא רשב"י אומר דרגש מתיר קרביטין והוא נופל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגרא קרביטין מי אית ליה אלא כי אתא רבין אמר לי ההוא מרבנן ורב קרביטין מי אית ליה מאי דרגש ערסא דצלא א"ר ירמיה א"ר יוחנן דרגש סירוגו**

רב נחמן בר יצחק אמר מיחה. ומפני מה נענש מפני שעייב מלכות בית דוד שנתים ומחצה: ובשמברין אותו כו' על העם מסובין על הקרקע והוא על הדרגש: ירושלמי דרגש יש בו משום כפית המטה נספסל אין בו משום כפית המטה. ומיך אינו חייב בכפית המטה נכון גדול חייב בכפית המטה. תני ההספד וכל העוסקין בהספד מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה מפנה היה והפסיקו רבותינו לק"ש ולתפלה. מאי דרגש ערסא דצלא. פי' מטה של עורות. דרגש מתיר

עין משפט
נר מצוה

לד א מיי פ"ב מהל' מלכים ה' ד ופ"ו מהל' אכל הלכה ז סמך ענין קטן: לה א מיי פ"ו מהל' אכל הלכה ז: לו א מיי שם הלכה ח ופ"ב מהל' מלכים הלכה ד סמך שם: לו ד מיי פ"ב מהל' אכל הלכה יא סמך ענין מדר' כ טוש"ע י"ד סי' שט סף א: לה ח מיי שם פ"ד הלכה ט סמך שם טוש"ע י"ד סי' שט סף א: לה ו ח מיי שם פ"ה הלכה יח טוש"ע י"ד סי' שט:

תורה אור השלם

1. רבות בנות עשו חיל ואף עלית על בלחן: משלי לא כט
2. שקר הן והכל היפי אשה יקאת ו' היא תתהלל: משלי לא ל
3. ויאמר דוד אל יואב ואל כל העם אשר אתו קרעו בגדיכם ותגורו שקיעו וספדו לפני אבנר הקצין בגדיכם ותגורו ותפולך דוד הלק אחרי הקצין שמואל ב ג לא
4. וידע כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא ירדה מהמלך קרעו בגדיכם ותגורו ותפולך דוד הלק אחרי הקצין שמואל ב ג לא
5. ויבא כל העם להברות את דוד להם בעד היום וישבע דוד לאמר בה יעשה לי אלהים ובה יסוף בי אם לפני בוא השמש אקטם קרעו בגדיכם ותגורו ותפולך דוד הלק אחרי הקצין שמואל ב ג לא
6. ויקנן המלך אל אבנר ויאמר הכמות נבל ימות אבנר ידך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאן דאמר לא מיחה הכי קאמר ידך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאי טעמא לא מחית כנפול לפני בני עולה נפלת ומ"ד מיחה ולא נענה איתמהווי מתמה הכמות נבל ימות ידך לא אסורות ורגליך לא לנחשתים מכדי מחויי מחית מ"ט כנפול לפני בני עולה נפלת למאן דאמר מיחה מ"ט איענש א"ר נחמן (א) (ברבי) יצחק ששהא מלכות בית דוד שתי שנים ומחצה: וכשמברין אותו כו': מאי דרגש אמר עולא ערסא דגרא א"ל רבנן לעולא מי איכא מידי דעד האידנא לא אותביניה והשתא מותבינן ליה מתקיף לה רבא מאי קושיא דילמא מידי דהוה אאכילה ושתיה דעד האידנא לא אכילניה ולא אשקיניה השתא הקא מוכלינן ליה וקא משקינן ליה אלא אי קשיא הא קשיא דרגש אינו צריך לכפורה אלא זוקפו ואי ס"ד ערסא דגרא אמאי אינו צריך לכפורה ליה הכופה יאת מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה מאי קושיא דילמא מידי דהוה אמתה מיוחדת לכלים דקתני האם היתה מיוחדת לכלים אינו צריך לכפורה אלא אי קשיא הא קשיא רשב"י אומר דרגש מתיר קרביטין והוא נופל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגרא קרביטין מי אית ליה אלא כי אתא רבין אמר לי ההוא מרבנן ורב קרביטין מי אית ליה מאי דרגש ערסא דצלא א"ר ירמיה א"ר יוחנן דרגש סירוגו

רבינו חננאל

לפחות. ואת עלית על כולנה זה פליט כן ליש. שקר הן זה יוסף והכל היופי זה בועז אשה יראת ה' [תניא] תתהלל זה פליט ד"א שקר הן זה דוד ושל משה. הכל היופי זה דודו של יחושע. אשה יראת ה' היא אשה יראת ה' דודו של יחושע. אשה יראת ה' יהודה ב' אלעאי שהיו ששה תלמידים מתעטפין בטלית אחת ועוסקין בתורה: מת לו מת אינו יוצא מפתח פלטרין שלו. ו' יהודה אומר אם רוצה לצאת אחרי המטה כדרך שיצא דוד אחרי מטתו של אבנר יצא: ו"ד ת"ד מקום שנהגו הנשים לצאת אחרי המטה ויצאות לפני המטה ויצאות ר' יהודה אומר לצלול הנשים לפני המטה והמלך דוד הולך אחרי המטה כו'. אמר רב מפני מה נענש אבנר שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ואמרין כנג' בסוף נגמר הדין בור וסירה גמור לו לאבנר שיהרג כו'. ופירושו פירוש בירושלמי במסכת סוטה בפרק א' ובשמברין אותו כו' על העם מסובין על הקרקע והוא על הדרגש: ירושלמי דרגש יש בו משום כפית המטה נספסל אין בו משום כפית המטה. ומיך אינו חייב בכפית המטה נכון גדול חייב בכפית המטה. תני ההספד וכל העוסקין בהספד מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה מפנה היה והפסיקו רבותינו לק"ש ולתפלה. מאי דרגש ערסא דצלא. פי' מטה של עורות. דרגש מתיר